

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXIV. Quid non sit, aut quid sit, Fortvna, Casvs, Fatvm? & in his
omnibus Deum dominari.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

CAPVT XXIV.

Quid non sit, aut quid sit FORTUNA, CASVS,
FATVM? & in his omnibus Deum domi-
nari.

Precipuus ferè error est mortalium, vt credant, *Fortunam*, aut *Fatum*, in casibus humanis, domina-
ri: quorum vno Prouidentiam è medio tollunt, al-
tero necessitatem ipsi Deo imponunt; & vtroque
efficiunt, vt Deus non esse Deus videatur. Si enim
Deo necesse est Deam adiungere, quæ *Fortuna* vocetur, atque
hunc Mundum regat; conficitur, Deum non sufficere, ad hunc
Mundum gubernandum. At qualis ille esset Deus? quàm parum
omnipotens? quàmque inops, si *Fortuna* ope auxiliòque indige-
ret? Quod etiam consequens est, si vlla *Fati* necessitate vrgeatur.
Siquidem nulla est omnipotentia, vbi necessitas manum inijcit,
aliquid facere cupienti. Quin neque illi ipsi rectè sunt ratiocina-
ti, qui, cum omnia assererent fortuitò contingere, *Fortunam* esse
Deam crediderunt. Si enim Dea illa aliquid fieri voluit, ergo id,
non *fortuito casu*, sed Deæ consilio ac voluntate euènit, aut si for-
tuitò euenit, ergo id Dea nulla voluit euenire. Qua de caussa Epi-
curus, teste Nicephoro, nullos Deos asseruit, omniaq; fortuitò, & sua
sponte existere sensit, & Mundum, nulla prouidentia regi, aperte docuit.
Quid necesse est prouidere, si omnia quãdam *Fati* necessitate fiunt?
quid consulto opus est, si omnia fortuitò contingunt?

Et tamen fuère, qui ita stultescerent? Apud Poëtas, *For-
tuna* gubernans, *caca, fatalis, omnipotens* vocatur. Poëtas secuti sunt
oratores. Tullius scribit: *Magnam esse vim, in Fortuna, in vtramq;
partem, vel ad secundas res, vel ad aduersas, quis ignorat?* Idem ali-
bi, *dominam rerum Fortunam* appellat. Iam si de Philosophis sit
sermo, *Fortunam insanam esse & cecam, & brutam* perhibent Philoso-
phi, ait author ad Herennium, *saxòq; instare globo* prædicant volu-
bili. Ex Niceta constat, *Fortune* imaginem, apud quosdam, no-
uaculæ impositam, vel globo, ad prosperæ *Fortune* periculum &
instabilitatem designandam: quod habet etiam Dio Chrysof-
tus. Apud alios, erat gubernaculum nauis insertum manibus
eius,

I.

Nicephor.
lib. 10. hist.
Eccles. c. 26.

II.

Lucret. l. 5.
Cic. l. 2. Of-
fic.
Cicer. pro
Marcello.
Author ad
Heren.
Nicet. 4.
thesaur. in
appendic. 1.
ad heres. 42.
Dio Chryf.
orat. 64.

Aristot. l. 2.
Phys. c. 4.

Clem. Alex-
andrin. in
protrept.

S. Greg. Na-
zianz. or. 3.
Cic. in Læ-
lio.

III.
Paulan. l. 4.

eius, tanquam rerum yniuersitatem moderantis. Certè, præter Epicurum, paulo priùs, citatum, Democriti & Empedoclis, ut testatur Aristoteles, sententia fuit, omnia, in Mundo, formata esse ex fortuito impetu atque concursu atomorum: omnia item, quæ in Mundo fiunt, fieri casu. *Cebes Philosophus*, teste Cicerone, alijs, veteres Fortunam cæcam effinxerunt, furenti similem, volubili saxo pendentem. Quo pictura artificio significare volebant, eam nihil ratione aut iudicio, omnia temerè & cæco impetu administrare; rerum humanarum aleam suscipere, deq; vertere; iniquam vexatricem esse; malis propitiam; bonis aduersam; vagam ac versatilem; & in sola leuitate constantem. Quid multis opus est? eò dementia ventum est, ut Romani Fortunam Deam maximam cum putarent, illam tamen, ut notat Clemens Alexandrinus, in sterquilinio locarent, scilicet dignum Deæ templum secessum tribuentes, ait idem. Nondum satis est; vsque eò Romani insaniuerunt, ut hanc Deam, in sterquilinio, collocatam, adorarent; immo etiam *Mala fortuna* aram in Exquilij extruerent. Seruius Tullius non solum, in Capitolio, Fortunam *Primigeniam* & *Obsequentem* dedicauit; sed etiam iactare & prædicare ausus est, sibi consuetudinem intercedere cum Fortuna, quam, per fenestram quandam, in suum cubiculum, ad se delabi dictitabat. Euersum eius templum, grauitè ultum Iulianum, quasi summum nefas esset factum, scribit Nazianzenus. Nimirum rectè dictum est à M. Tullio: *Non ipsa solum Fortuna cæca est, sed eos etiam plerumq; efficit cæcos, quos complexa est.* Et ille:

Fortuna, nimium quem fouet, stultum facit.

Quod utinam Ethnicis tantum contigisset! Nunc, non modo Bupalus, apud Smyrnæos, sed etiam Christiani, Ethnicismum obolentes, Deam hanc nudam, cæcam, secundo flatu carbasa ventilantem, in libris, in nummis, in scutis, in columnis, in ipsis ædium vestibulis pingunt & suspendunt; ut necesse esset vel ipsos, qui transeunt, cæcos fieri, ne impudentem Deam aspicerent; vel nudam vestiri, ut aspici non posset. Neque satis est, Veneream imaginem huic Deæ poni; à plurimis Dea habetur, à plurimis, ut Dea colitur: à plurimis, cum Sallustio, dicitur, *Fortuna in omni re dominatur: ea, res cunctas, ex libidine magis, quam ex vero celebrat obscuratq;.* An non enim multi, sermone quotidiano, Fortunam suam vel laudant, vel accusant; vel etiam inuocant? An non Fortuna plurima attribuunt? An non dicunt, inter ludendum, sibi Fortunam fauisse,

aut

aut defuisse? in prœlijs, in negotijs, in venatu, in itineribus, in matrimonijs contrahendis, & denique, in qua re, non tribuunt primas *Fortuna*? Huic victoriæ, huic lucra, huic prædæ, huic optata omnia ascribuntur. Ita vanitas veritati, & Dea falsa, vero Deo antefertur. *Toto Mundo & locis omnibus*, ait Plinius, *omnibusq; horis, omnium vocibus Fortuna sola inuocatur, vna nominatur, vna accusatur, vna agitur rea, vna cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, & cum conuicijs colitur: volubilis, à plerisq; verò & cæca etiam existimata, vaga, inconstans, incerta, varia, indignorum faulrix. Huic omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium sola vtramq; paginam facit; adeoq; obnoxia sumus sortis, ut fors ipsa pro Dea sit.* Nisi quòd *Fortunum* Deum à Philosophis quibusdam dictum, quam vulgus *Fortunam* nominat Lactantius & Arnobius referunt & refellunt. Parum enim refert, virum an fœminam esse fingas, si mentiaris.

S. Augustinus, quia ipse tempore multæ adhuc supererant reliquiæ Gentilium *Fortunam* pro Dea habentium, ne illis daretur occasio errandi, aut superstitio eorum autoritate ipsius confirmata videretur, etiam quòd nomen *Fortuna*, licet bono veròque sensu, vsurparit, seipsum reprehendit. Refert ergo plurimum, ad diuinæ Prouidentia laudes redintegrandas; errorèmq; plus, quàm vulgò putatur, perniciosum rudi popello eripiendum, vt ostendamus, nec *Casum* pro Deo, nec pro Dea *Fortunam*, sed, in vtrisque, Deum verum rebus humanis omnibus dominantem esse agnoscendum. Veteres enim, quia latentes antea, subitoque erumpentes inexpectatos euentus animaduenterunt, quorù causam cum ignorarent, nec tamen nullam esse, sibi persuaderent, occultum quoddam Numen esse, à quo ij prouenirent, id est, *Fortunam* statuerunt, ipso Cicerone dicente: *Ignoratio rerum atq; causarum Fortuna nomen induxit.* Testatur Nicephorus, nonnullos Græcos Philosophos pugnauisse *præstantibus libris aduersus Epicuri sectatores*, *Fortunæque cultores.* quod & Paulinus fecit epist. ad Iouium, & S. Hieronymus in cap. 65. Isaia, ad illud: *Ponitis Fortune mensam, aliisque.*

Egregiè Lactantius hanc superstitionem, vnà cum origine sua, attingens, antiquos stultos potiùs, quàm sapientes perstrin- git, his verbis: *Non dissimili errore credunt esse Fortunam, quasi Deam quandam res humanas varijs casibus illudentem; quia nesciunt, vnde*

Ff

sibi

Plin. lib. 2.
Lactant. l. 3.
c. 28. & 29.
Arnob. l. 3.

I V.
S. Augustin.
l. 1. Retract.
c. 1.

Nicephor.
lib. 10. hist.
Eccles. c. 26.

V.
Lactant. l. 3.
diuinar. In-
stitut. c. 27.

sibi bona, & mala eueniant. Cum hac se compositos ad praeliandum putant, nec ullam tamen rationem reddunt, à quo, & quam ob causam; sed tantum cum Fortuna se digladiari mementis omnibus, gloriantur. Iam quicumque aliquos consolati sunt, ob interitum, amissionemque charorum, Fortune nomen acerrimis accusationibus prosciderunt: nec omnino vlla eorum disputatio de virtute est, in qua non Fortuna vexetur. M. Tullius in sua consolatione pugnasse se semper contra Fortunam, loquitur, eamque à se esse superatam, cum fortiter inimicorum impetum retulisset, ne tum quidem se ab ea fractum, cum domo pulsus, patria caruit. tum autem cum amiserit charissimam filiam, victum se à fortuna turpiter confitetur. Cedo, inquit, & manum tollo. Quid hoc homine miserius, qui sic iaceat?

V I. Erigendus est igitur, & docendus homo, quid non sit, aut quid sit Casus & Fortuna. Nam, teste Augustino, omnino audiendi non sunt, qui putauerunt, sublimes quidem Mundi partes, id est, à confinio corpulentioris aeris huius, & supra, diuina prouidentia gubernari: hanc autem imam partem terrenam & humidam, aerisque huius vicinioris, qui terrarum & aquarum exhalationibus humescit, in quo venti nubisque, consurgunt, Casibus potius & fortuitis motibus agitari. Contra hos loquitur Psal. qui, cum explicasset laudem celestium, se etiam ad ista inferiora conuertit, dicens: Laudate Dominum de terra, dracones & omnes abyssi: Ignis, grando, nix, glacies, & spiritus tempestatum, quae faciunt verbum eius. Nihil enim tam videtur Casibus volui, quam omnes ista procellose ac turbulente qualitates, quibus caeli huius inferioris, quod non immerito etiam terra nomine deputata est, facies vertitur & variatur. Sed cum addit: quae faciunt verbum eius; satis ostendit, earum quoque rerum ordinem diuino subditum imperio latere nos potius, quam vniuersitatis deesse naturae. Quod autem ore suo Saluator dicit: Vnum passerem non cadere in terram, sine Dei voluntate; & quod foenum agri post paululum mittendum in clibanum, ipse idem vestiat, nomine confirmat, non solum totam istam mundi partem rebus mortalibus & corruptibilibus deputatam, verum etiam vilissimas eius & abiectissimas particulas diuina prouidentia regi? Immo vsque adeo Fortune cultus, immo mentio displicet D. Augustino, vt in libris Retractionum, non dubitet, suos de ea loquendi modos corrigere. In tribus libris meis de Academicis, inquit, non mihi placet, toties me appellasse Fortunam, quamuis non aliquam Deam voluerim hoc nomine intelligi, sed fortuitum rerum euentum, vel in corporis nostri, vel in ex-

ternis

S. Augustin.
lib 5. super
Gen. c. 21.

S. Augustin.
11. Retract.
c. 1.

stiterit: cur deniq; tam malam sortita sit potestatem, ut res cunctas ex libidine magis, quam ex vero celebret, obscuretq;. Hac, inquam, Philosophos inquirere oportuit potius, quam temere innocentem accusare Fortunam: qua, etiam si sit aliqua, nihil tamen afferri ab his potest, cur hominibus tam inimica sit, quam putatur. Itaq; ille omnes orationes, quibus iniquitatem fortune lacerant, suasq; virtutes contra fortunam superbissime iactant; nihil aliud sunt, quam deliramenta inconsiderate leuitatis. Quare non inuideant nobis, quibus aperuit veritatem DEVS: qui, sicut scimus nihil esse fortunam, ita scimus, esse prauum ac subdolum spiritum, qui sit inimicus bonis hostisq; iustitiae; qui contraria faciat, quam DEVS, cuius inuidia causam in secundo libro explicauimus. Hic ergo insidiatur vniuersis: sed eos, qui nesciunt DEVM, errore impedit; stultitiâ obruit, tenebris circumfundit, ne quis possit ad Diuini nominis peruenire notitiam; in quo vno & sapientia continetur & vita perpetua. Eos autem, qui DEVM sciunt, dolis & astutiâ aggreditur, ut cupiditate & libidine irretiat; ac peccati blandimentis deprauatos impellat ad mortem, vel, si dolo nihil profecerit, vi & violentiâ deicere conatur. Hic ergo humani generis, ab initio, deceptor homines inducit, ut Fortunam aliquid esse existiment, quod sit inuocandum; & dum bonos vexat, malos tanquam suos fouet, Fortunam, tanquam Numen inuexit. Diximus, quid non sit Fortuna.

VIII.

S. Augustin.
lib. quæst.
XCI.

Idem lib. 5.
de Ciuit. Dei.
cap. 1.
Aristot. 2.
Phys. c. 5.

S. Aug. 19
de Ciuit. c.
13.
Item lib. 5.
super Genes.
cap. 22.

Quid ergo tandem est Fortuna? Fortuna intelligenda est pro ijs rebus, ait D. Augustinus, quæ fortuito videmur accidere, non quia numen aliquod sit, cum hæc ipsa tamen, quæ fortuita videntur, causis occultis diuinitus dentur. Vnde etiam verba, quæ nemo potest auferre à consuetudine loquendi parata sunt, id est, Fortè, Fortasse, Fortitan, & Fortuito. Et alio loco: Secundum opinionem hominum, ea dicuntur esse fortuita, quæ vel nullas causas habent, vel non ex aliquo rationabili ordine venientes contingunt. Ab Aristotele Fortuna & Casus causa per accidens, vocantur, ratione hominum scilicet, qui causas illas ignorauerunt, aut non prospexerunt: ratione autem Dei viuientis & omnia videntis, nihil casu aut fortuito euenire potest: quia, eodem S. Patre teste, Prouidentia Dei summi, non fortuita temeritate, regitur Mundus. Nam, ut idem alibi disputat, cū extrema & exigua corpora à nutu & regimine Dei prouidentie tanta dispositione formentur, ut aliquando diligentius cogitata ineffabilem incutiant admirationis horrorem, & cum anima natura ratione corpori antecellat, quid est dementi, quam putare, nullum esse prouidentie iudicium, de moribus hominū:

cum in

cum in eorum carne tanta eius solertia clareant, & demonstrantur inditicia? Sed hic, vt in re obscura & magni momenti, clarum ac firmum fundamentum iaciamus, aliquantulum nobis Philosophandum est.

Ex Aristotelis igitur, ac vero Philosophorum sensu, *Fortuna & Casus* numero causarum efficientium accensentur; et si *causae per accidens* debeant appellari. Pone eundem & architectum & Musicum. Architectus est *causae per se* domus, Musicus dicitur *causae per accidens* domus eiusdem; quia ars canendi coniungitur plane per accidens cum arte aedificandi, in architecto: adeo vt per accidens Musicus aedificet. Potest tamen & solet contingere, vt duae causae inter se quidem per accidens coniungantur, effectum tamen per se producant coniunctae. Atque tunc dicuntur singulae, ratione illius effectus, *causae per accidens*, & *Fortuna* vel *Casus*. Sic, ad inuentionem thesauri, concurrunt & ille, qui thesaurum defodit, & ille qui effodiendo terram (agri alioqui colendi causa) thesaurum inuenit. at qui defodit, & qui effodit, singuli sunt *causae per accidens* inuentionis thesauri. Quare infossio, vel etiam effossio illa terrae *Fortuna*, vel *Casus* appellatur. Quod utique est ratione thesauri abscondentis, qui non voluit thesaurum ab altero inueniri; itemque etiam respectu thesauri inuenientis, qui agrum colere, non thesaurum inuenire intendit. At Deus intendit, vt vno thesaurum abscondente, & altero, alia de causa, terram fodiente, thesaurus & ab illo amitteretur, & ab isto reperiretur. Sic enim vtrique conducebat. Hoc igitur pacto, neque *Fortuna*, neque *Casus* erat; sed ratione amittentis, poena; ratione inuenientis, gratia. Disposuit ergo Deus, vt & infossio, & effossio concurrerent: qui concursus, aut quod complexum non est *Fortuna* aut *Casus*, sed est *causae per se*, cum infossionem thesauri, & effossionem terrae, eodem loco, inuentio thesauri necessario ac determinate sequatur; sicut ex igne calefactio. Quod si infra Deum foret aliqua naturalis quoque causa superior, quae vim haberet coniungendi has duas causas, defossionem scilicet vnus, & effossionem alterius, ex qua inuentio thesauri sequitur, tum non diceretur illa causa superior, *causae per accidens*, sed *causae per se*; quemadmodum, si quis duos habens famulos, Petrum & Paulum, iuberet Petrum defodere arcam auro plenam, & deinde Paulum iuberet inibi effodere terram, non diceretur ille Dominus casu thesaurum reperisse, aut bonam *Fortunam* habuisse;

IX.

Aristot. 2.
Phys. tex. 39.
Vide & 5.
Phys. tex. 57.

idque ob duas causas, primò; quia, ex intentione thesauri repertiendi, iussit Paulum effodere terram; secundò, quia per se, mediante Petro infodiente, & Paulo effodiente, ad inuentionem thesauri concurrat. Quod sanè Deus, in omni *Casu* facit. Vnde, tametsi multa contingant *casu*, & *fortuito*, ratione agentium creatorum, secundarumque causarum, nihil tamen contingit *casu*, ratione Dei; qui multas rationes habet, cur illas causas *per accidens* vel concurrere sinat, vel ipse coniungat. Atq; hic concursus, seu ista causarum complexio, vna cum causa summa illas connectente, atque ordinante, *Fatum* dicitur, quod Boëtius definit: *inharentem rebus mobilibus immobilem dispositionem, per quam diuina Providentia suis quæq; necit ordinibus.* Diuina, inquam, Providentia, nō *cælum*, quod quidam putant esse causam per se connectentem alias causas inferiores.

Boët. l. 5. de
consolat.
prof. 6.

X.

Sic explicatā *Fortuna & Casus* naturā, duo obseruo, primum est, ab Aristotele aliisque compluribus, ipsam fossionem, qua thesaurus obruitur, vel eruitur, *Fortunam*, aut *Casum* nominari; vnde etiam *Fortunam & Casum* ad causam efficientem, licet *per accidens*, & præter intentionem vtriusque fodientis, reuocat: ab alijs autem ipsum euentum, seu inuentionem thesauri *Fortunam*, aut *Casum* nominari. Quod parum interest, cum ipsa etiam inuentio, sit quædam effectio, seu causa, ob quam thesaurus habetur, & non raro effectus à causa denominetur. Alterum est, ferè idem esse *Casum* atque *Fortunam*, nisi quòd hæc præsius, in ijs duntaxat posita sit, quæ ex proposito & consultò, seu propter finem, ex electione geruntur; *Casus* autem magis latè patens, sit *causa per accidens* etiam in illis, quæ alicuius gratia quidè, & propter finem, sed siue cum, siue sine electione fiunt. Hinc lapides, è quibus Deorum altaria constarent, non, nisi similitudine quadam, Protarchus *fortunatos* vocauit.

XI.

Qui hæc fundamenta penetrat, facile vitat errorem Ethnicorum, & magna luce perfusus multas à se propellit animi perturbationes. Tametsi enim, non raro, horrendi quidam *Casus*, præter mentem voluntatèque hominum, aut secundæ alicuius causæ ingenium, accidunt; non accidunt tamen præter voluntatem Dei, qui est causa prima, liberè, prouidè & creaturarum naturis congruè mouens & inter se connectens causas secundas. Itaque mortalibus aliquid fortuito contingit, quia ignorant diuinæ pro-

siæ prouidentiaæ consilia & scopum, ac, in cœlestibus arcanis, consulti-
 simum cõcursum, vel impedimenta caussarum aliarum. Deo,
 cuius sapientia omnia regitur, & cuius oculis omnia patent, nihil
 est fortuitũ, aut inopinatum. Omnia aut definit, aut permittit, atq;
 in bonum finem dirigit, etiam si ipsa mala sint, & contra mentem
 votũque caussæ particularis. Scitissimè Hipponensis Antistes:
Nihil, inquit, in ista totius creature amplissima quadam immensa,
Rep. est, quod non de interiore atq; intelligibili aula summi Imperatoris,
aut iubeatur, aut permittatur. Et rursus. *Quidquid Casu fit, temerè*
fit, sine prouidentia fit: sed nihil extra diuina prouidentia regulam acci-
dit: ergo, respectu illius, nihil temerè, aut vice fortuita potest accidere.
 Vulgus igitur & plebeia inscitia, stultorumque error ac supersti-
 tio Deam Fortunam credit; quæ negotia humana regat. Qui
 rectè sapit & censet, non *Fortuna*, sed Deo sacrificat; neq; cæcam
 Deam, quæ nescit & non videt, cui det, vel neget, sed omnia viden-
 tem diuinam bonitatem, rebus gerendis aduocat. Christianè Eth-
 nicus poëta: Prou. 16. 2.

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed nos

Te fatimus, Fortuna, Deam, cœlog, locamus.

Quare certa sententia tenendum est, ea, quæ, hominum iudicijs
 respectuque, *Casu* eueniunt, apud Deum omnia clarissimè intu-
 entem, consilio certo iustoque euenire; item quæ, apud nos, for-
 tuitò fiunt; fieri, apud supremum rerum omnium Moderatorem,
 omnes rerum causas casusque prouidentem ac disponentem, sa-
 pientissimâ destinatione. Nihil illi incertum est. Ipsa etiam con-
 tingentia necessariò nouit. Nunquam dubitat, etiam si nostro se-
 sermoni accommodans videtur subinde loqui dubitanter.

Reperimus, apud Ieremiam, Deum sic loquentem: *Noli*
subtrahere verbum, si FORTE audiant, & conuertatur unusquisq; à
via sua mala: & apud Ezechielem: Hec dicit Dominus Deus, si FOR-
TE audiant, & quiescant, & similia complura, in quibus formulis,
fatetur D. Ambrosius apparentem quidem, re autem ipsa planè
nullam dubitationem esse. Neque enim Deus, humana incerti-
tudine dubitat; sed dubitanter loquitur, vt humano more lo-
quatur. Quin neque homines ipsi semper dubitant, quando du-
bitanter loquuntur. Sic enim Ioël ait: Conuertimini ad Dominum
Deum vestrum, qui benignus, & misericors est: patiens & multa mise-
ricordia, & prestabilis super malicia. Quis scit, si conuertatur, & ig-
noscat,

S. Aug. 13.
de Trin. c. 4.

Imenial. Sa-
tyr. 10.

XII.

Ierem. 26. 3.

Ezech. 3. 11.

S. Ambros.
l. 2. de Pœ-
nit. c. 4. & 5.

Ioël. 2. 14.

Ion. 3. 9.

noscat, & relinquat post se benedictionem? Et paria habentur, apud Ionam. Quibus locis non dubitatur de Dei misericordia, licet in sermone figura sit dubitantis. Enimvero, ipsi sapientes seculi, ait S. Ambrosius, *omnem gloriam suam statuunt in expressione verborum, que Latine FORTE dicimus, Græcè τῶρα, non ubiq; pro dubitatione posuerunt.* Quod etiam Homeri exemplo docetur.

Iliad. 6.

XIII.

S. Gregor. homil. 9. in Ezechielé.

Cur autem Deus quoque hac loquendi formula subinde vtatur, præter causas, quas modo attigi, tradit D. Gregorius, quando Deus dubitantis in morem loquitur, mysterium subesse, vult enim innuere, vel voluntatis nostræ libertatem, cui nimirum diuina voluntas, aut præscientia nõ imponit necessitatem: aut difficultatem rei, vel paucitatem facientium id, quo de agitur. Quòd si homo aliquis dubitanter loquatur, obseruandum est, an res sit eiusmodi, vt turpe sit, illum de ea dubitare. Nam quando Petrus ad Simonem dixit: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*, non dubitauit de remissione culpæ; cum ea ipsa sententia ostenderet, spem veniæ & pœnitentiæ locum nemini esse negandam. Iubet enim pœnitentiam agere eum, quem, vt S. Ambrosius ait, *per magis vanitatem, blasphemantem in Spiritum Sanctum, & puram fidei conscientiam non habentem, Apostolica iam auctoritate condemnauerat.* Igitur non dubitauit de misericordia Dei Petrus, si Simon ageret pœnitentiam: cum, præcipuè si hæc adsit, valde æquum sit, vt peccatori sua culpa remittatur; neq; dubitari fas sit de eo, quod adeò asseueranter affirmat Deus dicens: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Quia itaque de hoc Petrus non potuit dubitare, cur ait, *si fortè remittatur tibi?* Nempe quia dubitare potuit, an vera esset futura Simonis & pœnitentia, & oratio; itémque, quod attinet ad pœnam, an tantus futurus esset dolor, vt totius pœnæ remissionem mereretur. Quod si verò neq; homines, cum videntur dubitanter loqui, semper dubitant, quanto minùs Deus, quem nihil latet? Nimirum hoc est inter hominem ac Deum discrimen: homo, quia mentiri potest, multa, de quibus dubitat, pro certis affirmat; Deus, qui nec fallere potest, nec falli, etsi omnia certissimò nouit, tamen, vt se se homini accommodet, loqui dignatur, per modum, dubitantis; certus ipse, quid in vtramque partem euenturum sit; immo ita causas secundas, iuxta earundem naturas, disponens, & complicans, vt sit futurum.

Act. 8. 22.

-12. leonul

-12. leonul

S. Ambros. loc. cit. & S. August. l. de vera & falsa Pœnit. c. 3.

Zach. 1. 3.

XIX

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul

-12. leonul